

Фінансова
грамотність

9
клас

Blank writing area with three horizontal lines.

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ

Робочий зошит
для учня

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ

9 клас

Робочий зошит учня

*Схвалено для використання
в загальноосвітніх навчальних закладах*

Київ
ДВНЗ «Університет банківської справи»
2016

УДК 33+376(072)
ББК 65+65.261
Е45

Видання підготовлено
за підтримки Програми розвитку фінансового сектору (USAID/FINREP-II)

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ (USAID/FINREP-II)

*Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист ПТЗО від 18.06.2015 № 14.1/12-Г-482)*

Авторський колектив

Н. В. Ткаченко, А. І. Довгань, О. В. Часнікова,
О. Б. Рябова, З. Я. Лапішко, Н. І. Забуга

Рецензенти:

В. І. Кириленко – доктор економічних наук, професор,
професор кафедри політичної економіки факультетів управління
і управління персоналом та маркетингу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

О. О. Другов – доктор економічних наук, професор,
проректор з виховної роботи та міжнародного співробітництва
Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи»;

Р. А. Слав'юк – доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри банківської справи Львівського навчально-наукового інституту
Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи»;

І. М. Вітенко – кандидат географічних наук,
доцент кафедри методики викладання навчальних предметів і освітнього менеджменту
Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

Е45 Економіка і фінанси. 9 клас : робочий зошит учня / авт. кол.
; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. – К. : ДВНЗ
«Університет банківської справи», 2016. – 56 с.

ISBN 978-966-484-264-5

Робочий зошит для учня укладено відповідно до навчальної програми курсу за вибором для учнів 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів, рекомендованої Міністерством освіти і науки України.

Навчальне видання містить практичні матеріали для проведення уроків. Передбачено проведення практичних робіт, навчальних ігор, виконання проектних завдань, ситуаційних вправ тощо. Це дозволить учням не тільки запам'ятати вивчений матеріал, а й стати активними учасниками навчання; сформувати навички, потрібні для забезпечення власного економічного добробуту і добробуту своєї родини.

Робочий зошит має допомогти учню і вчителю в налагодженні ефективної взаємодії на всіх етапах навчально-виховного процесу.

УДК 33+376(072)

ББК 65+65.261

ISBN 978-966-484-264-5

© Н. В. Ткаченко, А. І. Довгань, О. В. Часнікова,
О. Б. Рябова, З. Я. Лапішко, Н. І. Забуга, 2016
© ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	4
-------------	---

Розділ I. ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ В ЕКОНОМІЦІ.....9

Тема 1. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА	10
Тема 2. СУЧАСНА СИСТЕМА СТРАХУВАННЯ	18
Тема 3. БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	24
Тема 4. ПОДАТКОВА СИСТЕМА	29
<i>Практична робота 1. Заповнюємо податкову декларацію</i>	<i>32</i>

Розділ II. НОВА ФІНАНСОВА ЦИВІЛІЗАЦІЯ39

Тема 5. ГРОШОВІ ВІДНОСИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	40
<i>Практична робота 2. Розраховуємо валютний курс</i>	<i>44</i>
Тема 6. ВІДОМІ ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ СВІТУ	46
Тема 7. СТАЛИЙ РОЗВИТОК	51

ВСТУП

Ключові питання

1. Економічний спосіб мислення.
2. Фінансові рішення.
3. Фінансова грамотність.

Мета уроку: *ознайомити з поняттям «раціональне економічне мислення»; формувати усвідомлення ролі фінансової грамотності в житті сучасної людини.*

Основні поняття

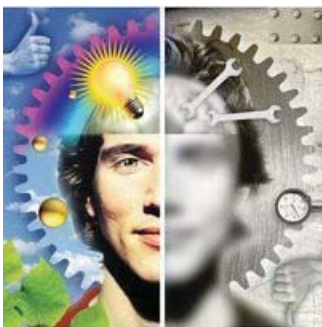
Економічне мислення – це система поглядів людини на закономірності економічного розвитку, сутність економічних явищ і процесів та причини їх виникнення; поєднання і взаємодія економічних знань, ідей, теорій в економічній системі.

Фінансова грамотність – сукупність знань про фінансові ринки, особливості їх функціонування і регулювання, професійних учасників і пропоновані ними фінансові інструменти, продукти і послуги, уміння ними користуватися з повним усвідомленням наслідків своїх дій і готовністю брати на себе відповідальність за прийняті рішення.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

Пригадайте зміст казки «Про золоту рибку». Як ви вважаєте, чи потрібні були її героям знання з економіки? Чому?

НАВЧАННЯ

Завдання 1. Прочитайте інформацію про деякі принципи економічного мислення людини. Напишіть, чи погоджуєтесь ви з ними, наведіть по кілька прикладів життєвих ситуацій, які підтверджують їх, або, навпаки, – спростовують.

Принцип 1.

Люди вибирають. Вибір пов'язаний із витратами. Цей принцип передбачає те, що кожна людина, роблячи вибір, завжди відмовляється від чогось іншого. Висловлювання «У мене немає вибору» просто не застосовано до економічного аналізу: альтернативи існують завжди, оскільки незамінних речей немає! Однак іноді витрати, пов'язані з відмовою від однієї з альтернатив, настільки високі чи настільки низькі, що нам здається, начебто має місце лише одна альтернатива.

Принцип 3.

Люди передбачувано реагують на стимули. Стимулами називаються чинники, що впливають на людину і визначають мотиви її поведінки. Економічні стимули передбачають дію шляхом отримання грошової винагороди чи, навпаки, стягнення, ставлячи їх у залежність від поведінки людини. Проте це впливає не завжди. Часом людина відмовляється від кращого варіанта працевлаштування через небажання переїжджати в інше місто або країну. Отже, існують й інші стимули, що визначають наш вибір. Проте найбільшим стимулом у ринковій економіці є прибуток: це те, що залишається від доходу, отриманого в результаті продажу товарів чи послуг, після вирахування з нього всіх виробничих витрат.

Завдання 2. Виберіть правильну відповідь.

Раціональна поведінка людини передбачає, що вона...

1. Мінімізує свої потреби, виходячи з обмеженості наявних економічних благ.
2. Намагається задовольнити першочергові потреби.
3. Намагається максимізувати свій добробут.
4. Задовольнити свої потреби, виходячи з необхідності зберігати навколишнє середовище.

Відповідь _____

Економічна раціональність передбачає, що:

1. Більшість людей робить вибір раціонально, з вигодою для себе.
2. Потрібно витратити якнайменше грошей.
3. Усі люди за наявності достовірної інформації обирають один і той же об'єктивно найкращий варіант.
4. Існує об'єктивний оптимальний засіб розв'язання будь-якої економічної проблеми.

Відповідь _____

Завдання 3. Наведіть приклади життєвих ситуацій, які передбачали б використання знань із фінансової грамотності.

1. _____

2. _____

Зробіть висновок. Раціональне економічне мислення проявляється в тому, що людина _____

Підсумки уроку

На цьому уроці:
я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

1. Підберіть приклади прислів'їв і приказок, пов'язаних з економікою, раціональною поведінкою, домашнім господарюванням.
2. Підготуйте реферат «Події, що пов'язані з економікою у нашому повсякденному житті».

РОЗДІЛ І

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ В ЕКОНОМІЦІ

Тема 1. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА

Ключові питання

1. Банк. Банківська система.
2. Банківські операції.
3. Безготівкові розрахунки.

Мета уроку: *формувати знання про елементи банківської системи і взаємозв'язки між ними; уміти оцінювати переваги безготівкових розрахунків; учитися керувати банківським рахунком.*

Основні поняття

Банківська система – це сукупність різних видів банків і банківських об'єднань у їх взаємодії та взаємозв'язку.

Центральний банк є визначальною ланкою всієї банківської системи країни (банк банків), а за своєю головною функціональною роллю – це емісійний банк, тобто банк, якому належить монополія на випуск грошей.

Комерційний банк – це банк, що здійснює банківські операції з різними організаціями, установами, здебільшого за рахунок власних коштів і залучення кредитних ресурсів своїх клієнтів.

Основні банківські операції – це приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб; відкриття і ведення рахунків клієнтів, у тому числі переказ грошових коштів із цих рахунків за допомогою платіжних інструментів і зарахування коштів на них; розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах і на власний ризик.

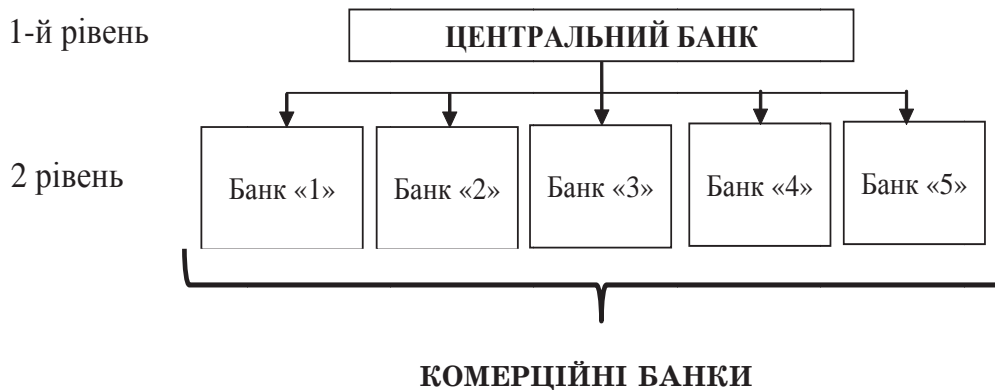
АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

- Чи відвідували ви банк або його філію? З якою метою?
- Чи знаєте ви для чого існують банки?
- Як часто користуються члени вашої родини банківськими послугами?

НАВЧАННЯ

Банк – це фінансова організація, основною функцією якої є отримання грошових ресурсів від тих людей, у яких вони тимчасово вивільняються, і надають їх тим, кому вони зараз потрібні. Усі банки країни утворюють банківську систему.

Види банківських систем. У багатьох країнах світу сформувалася дворівнева банківська система (центральний банк і система комерційних банків).

Завдання 1. Розглянувши схему, поміркуйте і запишіть, де можна зберігати заощаджені кошти, які ви відклали на майбутню покупку?

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____
- 4. _____
- 5. _____

Завдання 2. Поміркуйте і запишіть у таблицю висновки про переваги банківської діяльності.

Чим вигідна банківська діяльність?		
Продавцям (виробникам) товарів і послуг	Споживачам товарів і послуг	Банкірам

Завдання 3. «Порівняльна характеристика діяльності центрального і комерційних банків».

Запропонуйте учням заповнити таблицю.

Види фінансової діяльності	Центральний банк	Комерційний банк
1. Кредити		
2. Депозити		
3. Емісія грошей		
4. _____		
5. _____		

Завдання 4. «Готівкові і безготівкові розрахунки»

Запропонуйте учням порівняти два види розрахунків, виділивши їхні переваги і недоліки. Результати записати в таблицю.

Безготівкові розрахунки – це платежі, які здійснюються шляхом перерахування з рахунку платника на рахунок отримувача без використання грошових купюр. Безготівкові розрахунки застосовуються між підприємствами і організаціями для розрахунків за куплені сировину, матеріали, напівфабрикати, відвантажену продукцію, виконані роботи тощо. Безготівкові розрахунки використовуються також населенням для внесення вкладів, розрахунків за квартиру і комунальні послуги, оплату товарів та інше.

	Готівкові розрахунки	Безготівкові розрахунки
Переваги	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____

	Готівкові розрахунки	Безготівкові розрахунки
Недоліки	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____

Запитання для обговорення

Що таке спеціалізовані фінансові установи? Охарактеризуйте їх призначення.

Додаткова інформація. Конкурентоспроможність банківської установи
Конкурентоспроможність банку є ключовим показником у визначенні рівня його ефективності. Один із варіантів оцінювання рівня конкурентоспроможності враховує вплив таких факторів:

- рівень надійності банку;
- розмір активів банку;
- розмір капіталу;
- фінансовий результат діяльності банку.

Відповідно кожен із показників має свою вагомість у загальному показникові.

У таблиці відображено порівняльну характеристику банків за рівнем конкурентоспроможності, що визначено за цією методикою.

Таблиця

Зразок характеристики банків за рівнем їхньої конкурентоспроможності

Банки	Характеристики				
	оцінка конкурентоспроможності банку	частка в активах банківської системи, %	частка в прибутку банківської системи	частка у витратах банківської системи	кредити і заборгованість клієнтів
ПРИВАТБАНК	1,49325	26,1	60,6	23,8	142 548 092
ОЩАДБАНК	1,71437	12,6	22,0	12,1	51 546 229
УКРЕКСІМБАНК	1,68120	11,5	6,4	9,3	42 273 618
РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	1,67337	5,3	23,6	6,9	27 046 847
ПРОМІНВЕСТБАНК	1,16056	4,8	-83,3	7,1	28 400 116
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	1,65002	4,0	14,4	4,0	19 898 099
БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	1,28953	3,1	0,2	3,1	20 248 062
УКРСИББАНК	0,96068	2,9	0,8	3,5	14 601 718
УКРГАЗБАНК	1,67614	2,9	32,4	1,8	10 257 721

Завдання 5. Досліджуємо банківський продукт

Використовуючи подану і додаткову інформацію та запропоновану схему, оцініть конкурентоспроможність банківського продукту [наприклад отримання кредиту на комп'ютер чи вкладення власних коштів (депозит) на один рік] двох банків України (за вибором учнів).

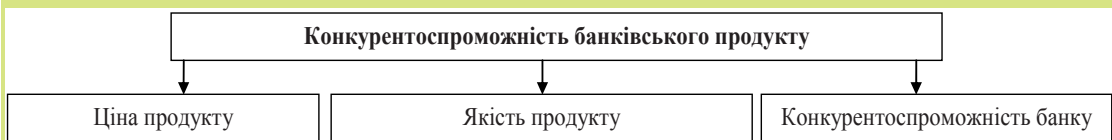
Інформація до виконання завдання

Слід зазначити, що одним із найбільш вагомих факторів впливу на конкурентоспроможність банку є рівень конкурентоспроможності банківського продукту. Саме цей фактор визначатиме місце банку на ринку.

Під конкурентоспроможністю банківського продукту треба розуміти його здатність конкурувати з подібними продуктами на ринку.

Конкурентоспроможність банківського продукту не можна розглядати як характеристику окремих напрямів діяльності банку, отже, це поняття є комплексним. Цей комплекс має набір відмінних характеристик, які й можуть надати продуктові здатність конкурувати з іншими на ринку. Основними факторами впливу на конкурентоспроможність банківського продукту також можна вважати ціну і якість продуктів, які банк пропонує своїм клієнтам.

Далі зображено схему складових елементів конкурентоспроможності банківського продукту.

Для підтримки рівня конкурентоспроможності банківських продуктів на певному рівні варто розуміти, якою є його конкурентоспроможність у порівнянні з іншими продуктами на ринку.

Результати дослідження занесіть до таблиці. За цими результатами зробіть висновок як споживачі банківського продукту.

	Банк 1 _____	Банк 2 _____
Назва банківського продукту		
Умови отримання		
Джерела і доступність інформації про банківський продукт		

	Банк 1 _____	Банк 2 _____
Якість інформації для споживача		
Конкуренто-спроможність банку		
Інші особливості		

Висновок:

Запитання і завдання для обговорення

1. Що таке банківська система і для чого вона існує?
2. Яка різниця між центральним банком і комерційними?
3. Наведіть приклади найпоширеніших банківських послуг для населення.
4. Що характерно для безготівкових розрахунків?

Підсумки уроку

На цьому уроці:

я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Знайдіть у рекламних оголошеннях інформацію про умови отримання споживчого кредиту в різних банках вашого населеного пункту. Порівняйте їх і оберіть найвигідніший варіант. Свій вибір обґрунтуйте.

ІНФОРМАЦІЯ для споживачів банківських послуг ВІДКРИТТЯ ВКЛАДНИХ (ДЕПОЗИТНИХ) РАХУНКІВ ФІЗИЧНИМ ОСОБАМ (НА ПРИКЛАДІ УКРЕКСІМБАНКУ)

Документи, потрібні для відкриття вкладного (депозитного) рахунку фізичній особі

Вкладні (депозитні) рахунки в національній та іноземній валютах відкриваються фізичним особам на підставі укладеного банком з цією фізичною особою договору банківського вкладу.

1. Документи, що надаються банку для відкриття вкладного (депозитного) рахунку фізичній особі, якій виповнилось 16 років і яка не має рахунків у цьому банку:

- анкета клієнта;
- паспорт або інший документ, що посвідчує особу;
- документ, виданий державною податковою службою, що засвідчує реєстрацію людини – резидента в Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків.

2. Для відкриття законним представником малолітньої особи (батьками або опікунами) вкладного (депозитного) рахунку на ім'я малолітньої дитини, яка не досягла 14-ти років, надаються такі документи:

- анкета клієнта;
- свідоцтво про народження дитини або інший документ, що посвідчує особу;
- документ, виданий органом державної податкової служби, що засвідчує реєстрацію малолітньої особи – резидента в Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків;
- паспорт або інший документ, що посвідчує особу батьків чи опікунів;
- документ, виданий органом державної податкової служби, що засвідчує реєстрацію законного представника – резидента малолітньої особи в Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків;

3. Для відкриття вкладного (депозитного) рахунку неповнолітній особі віком від 14-ти до 16-ти років, надаються такі документи:

- анкета клієнта;
- свідоцтво про народження або інший документ, що посвідчує неповнолітню особу;
- документ, виданий органом державної податкової служби, що засвідчує реєстрацію неповнолітньої особи – резидента в Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків;
- документ, що дає змогу Банку з'ясувати місце проживання або місце перебування неповнолітньої особи, або копію цього документа, засвідчену нотаріально або органом, що видав документ.

Вказаний перелік документів не є остаточним. Банк, згідно з чинним законодавством України, може вимагати додаткові документи.

Якщо людина (у тому числі – неповнолітня особа) вже має в Банку рахунок, то відкриття вкладного (депозитного) рахунку здійснюється на підставі договору банківського вкладу за умови пред'явлення цією фізичною особою паспорта або іншого документа, що посвідчує особу.

Тема 2. СУЧАСНА СИСТЕМА СТРАХУВАННЯ

Ключові питання

1. Страхування.
2. Страхова компанія.
3. Страхові послуги.

Мета уроку: ознайомити з особливостями функціонування сучасної системи страхування; оцінити значення страхування для власної фінансової безпеки; учитися порівнювати різні види страхування.

Основні поняття

Страхування – одна з форм охорони майнових й особистих інтересів застрахованих, які сплачують внески (премії) до страхових організацій і отримують відшкодування втрат, що виникають унаслідок стихійного лиха або нещасних випадків (страхування від недуг, страхування від вогню (пожеж), крадіжок, страхування життя тощо).

Страхова компанія – це юридична особа, яка залучає кошти клієнтів під певні зобов'язання і сплачує цим клієнтам визначену суму коштів у разі настання страхового випадку.

Страхова послуга – кінцевий результат діяльності страхової компанії щодо задоволення потреб клієнтів, пов'язаних із захистом їхніх майнових та особистих інтересів.

АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

1. Чи знаєте ви, що таке страхування?
2. З якою метою воно здійснюється?
3. Чи відомі вам приклади подій, які передбачали використання страхових послуг?

НАВЧАННЯ

Завдання 1. Дайте визначення поняття.

Страхування – це _____

Завдання 2. Види страхування.

Наведіть приклади різних видів страхування і запишіть їх у схемі.

Завдання 3. Проаналізуйте різні види діяльності людини щодо потенційного ризику виникнення небезпечних ситуацій і наслідків.

Діяльність	Ризик
Катання на лижах	Поламана нога
Поїздка на роботу	Автомобільна аварія
Проживання в будинку	Пожежа
Здійснення заощаджень на фондовому ринку	Падіння цін на акції
Здійснення заощаджень в облігаціях	Зростання відсоткових ставок
Здійснення заощаджень у банківських установах	Банкрутство установи

Завдання 4. Наведіть приклади добровільного і обов'язкового страхування.

Добровільне: _____

Обов'язкове: _____

Ділова гра «Обираємо вид страхової послуги»

Навчальний матеріал 1

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ (відвідування лікаря, госпіталізація) _____ грн.

ВАРІАНТ № 1: Страховий внесок: 3 600 грн.

Покриття: додаткова оплата застрахованим 10 грн за візит,
100% госпіталізація

ВАРІАНТ № 2: Страховий внесок: 2 800 грн.

Покриття: додаткова оплата застрахованим 20 грн за візит,
80% госпіталізація

ВАРІАНТ № 3: Страховий внесок: 2 100 грн.

Покриття: 100% – тільки госпіталізація

ВАРІАНТ № 4: Відсутні Страховий внесок чи Покриття

СТРАХУВАННЯ АВТОМОБІЛЯ (КАСКО, цивільна відповідальність) _____ грн.

ВАРІАНТ № 1: Страховий внесок: 1 100 грн.

Покриття: 250 грн – франшиза КАСКО, відповідальність – до 100 000 грн.

ВАРІАНТ № 2: Страховий внесок: 950 грн.

Покриття: 500 грн – франшиза КАСКО, відповідальність – до 75 000 грн.

ВАРІАНТ № 3: Страховий внесок: 500 грн.

Покриття: Тільки цивільна відповідальність до 50 000 грн.

ВАРІАНТ № 4: Відсутні Страховий внесок чи Покриття

СТРАХУВАННЯ ОРЕНДАРЯ (пожежа, крадіжка) _____ грн.

ВАРІАНТ № 1: Страховий внесок: 350 грн.

Покриття: 250 грн – франшиза на всі збитки до 5 000 грн.

ВАРІАНТ № 2: Страховий внесок: 250 грн.

Покриття: 500 грн – франшиза на всі збитки до 3 000 грн.

ВАРІАНТ № 3: Відсутні Страховий внесок чи Покриття

СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

(каліцтво, хвороба) _____ грн.

ВАРІАНТ № 1: Страховий внесок: 80 грн за одиницю (максимум 4 одиниці)

Одиниця = 500 грн / міс. покриття

Покриття: 500 грн / міс. × кількість Одиниць

ВАРІАНТ № 2: Відсутні Страховий внесок чи Покриття

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ (смерть) _____ грн.

ВАРІАНТ № 1: Страховий внесок: 60 грн. за одиницю

Одиниця = 10 000 грн покриття

Покриття: 10 000 грн × Кількість одиниць

ВАРІАНТ № 2: Відсутні Страховий внесок чи Покриття

ЗАГАЛЬНА СУМА СТРАХОВИХ ВНЕСКІВ ЗА РІК _____ грн.

Навчальний матеріал 2 РИЗИКИ

ВТРАТА ЗДОРОВ'Я

Картка і подія

Втрата

2:	1 візит	200 грн
3:	2 візити	400 грн
4:	5 візитів	1 000 грн
5:	10 візитів	2 000 грн
6:	15 візитів	3 000 грн
7:	20 візитів	4 000 грн
8:	10 візитів, одна госпіталізація	2 000 грн + 6 000 грн = 8 000 грн
9:	15 візитів, дві госпіталізації	3 000 грн + 15 000 грн = 18 000 грн
10-10:	20 візитів, тривала госпіталізація	4 000 грн + 76 000 грн = 80 000 грн

ПОШКОДЖЕННЯ АВТОМОБІЛЯ

Картка і подія

Втрата

14:	Незначна аварія	Пошкодження: 1 000 грн Відповідальність: 0 грн
11:	Аварія	Пошкодження: 3 000 грн Відповідальність: 0 грн
11-11:	Велика аварія	Пошкодження: 6 000 грн Відповідальність: 20 000 грн
12-12:	Велика аварія і пошкодження	Пошкодження: 15 000 грн Відповідальність: 90 000 грн

ЗБИТКИ ВІД ОРЕНДИ

Картка і подія

Втрата

10:	Викрадення техніки	1 000 грн
13:	Велика пожежа	4 000 грн

ВТРАТА ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Картка і подія

Втрата

12:	2 міс. (поранення)	4 000 грн
13-13:	1 рік (втрата працездатності)	24 000 грн

СМЕРТЬ

Картка і подія

Втрата

14-14:	Смерть	Фінансовий тягар на інших (витрати на поховання, повернення боргів, втрата доходу) 30 000 грн
--------	--------	--

Навчальний матеріал 3

Чи виправдало себе страхування?

Рік	Картка	1	2	3	4	5
		Сукупна річна сума страхових внесків [однакова щороку]	Альтернативні видатки страхового внеску [Колонка (1) × 0,10]	Збитки без страхування	Збитки з обраним страховим покриттям	Усього витрати за рік з обраним страховим покриттям [1 + 2 + 4]
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
Усього						

Усього витрати з обраним Страховим покриттям [1 + 2 + 4 за всі роки]:
_____ грн.

Усього витрати без Страхового покриття [Колонка 3 за всі роки]:
_____ грн.

Чи виправдало себе страхування (чи допомогло воно знизити ваші загальні витрати)?

Практична робота «Екскурсія до страхової компанії»

Мета: ознайомлення з роботою страхової компанії. Визначення послуг, що надають місцеві страхові компанії населенню як споживачам.

Запишіть результати бесіди з працівниками страхової компанії, підготуйте на наступний урок презентацію за запропонованими запитаннями.

Завдання для отримання інформації та обговорення

1. Яку мережу має страхова компанія в Україні?

2. Які функції виконує компанія? Які види страхових послуг надає ця компанія?

3. Хто і з якого віку може стати клієнтом страхової компанії?

4. Які умови укладення договорів на страхування?

5. Які перспективи діяльності компанії?

Підсумки уроку

На цьому уроці:

я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Підберіть інформацію про умови отримання послуги страхування автомобілів у вашому населеному пункті. Проаналізуйте їх і зробіть висновок.

Тема 3. БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Ключові питання

1. Біржа.
2. Види бірж.
3. Цінні папери.

Мета уроку: *формувати знання про діяльність бірж; ознайомити з інформацією про цінні папери; розуміти роль бірж в економіці; уміти розрізняти види операцій на фондовій біржі.*

Основні поняття

Біржа – це організований ринок товарів, цінних паперів і робочої сили.
Фондова біржа – це біржа, що оперує цінними паперами, тобто грошовими документами, що засвідчують право володіння або відносини позики, визначають взаємовідносини між особою, яка їх випустила, та їхнім власником і передбачають, зазвичай, виплату доходу у формі дивідендів або процентів, а також можливість передання грошових та інших прав, що впливають із цих документів, іншим особам.

Цінні папери – це документи, які засвідчують зобов'язальні відносини між особою, яка їх видала, та особою, яка є їхнім власником.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

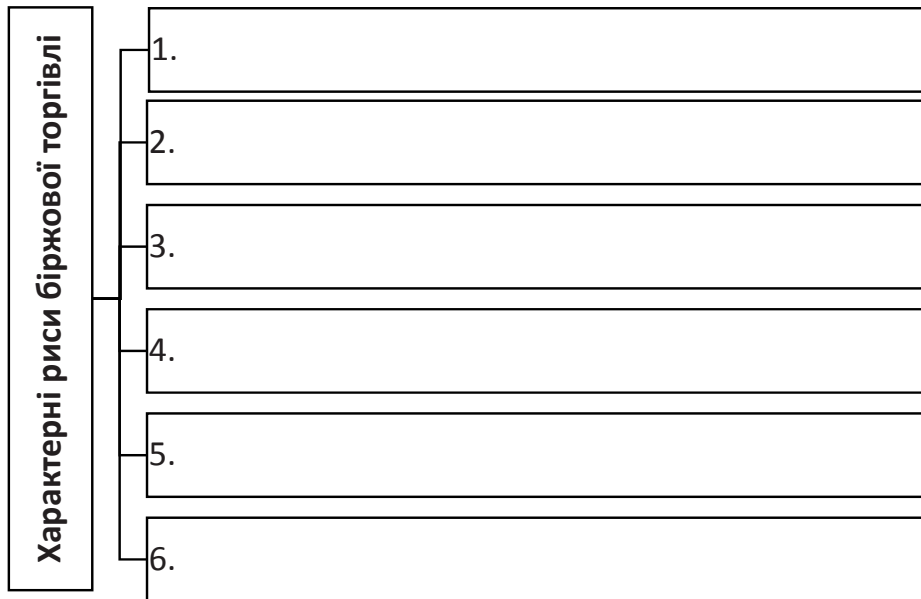
1. Де здійснювалися торгівля товарами в давні часи?
2. Наведіть приклади товарів, які виконували роль грошей.

НАВЧАННЯ

Завдання 1. Дайте визначення поняття.

Біржа – це _____

Завдання 2. Назвіть і запишіть у схемі характерні риси біржової торгівлі.

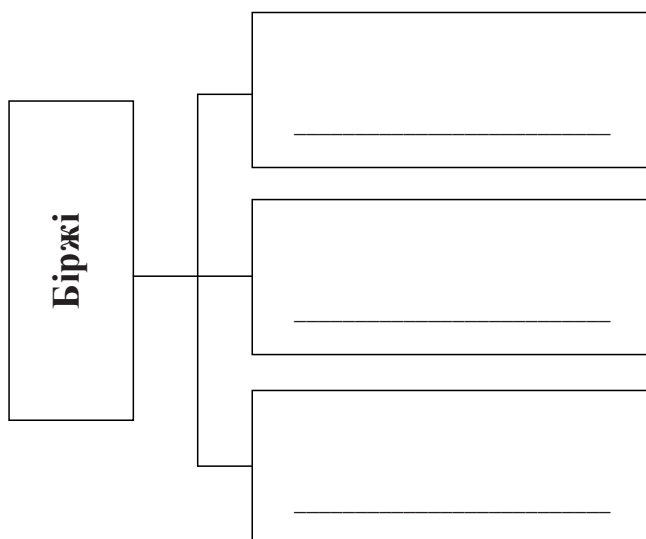

Завдання 3. Підкресліть назви товарів, які можуть продавати на біржі, а які – ні.

Нафта, книги, пшениця, молоко, йогурт, вугілля, папір, картини, цукор, ювелірні вироби, печиво, руда.

Чому?

Завдання 4. Наведіть приклади і запишіть види бірж за видами товарів, які на них продають.

Завдання 5. Охарактеризуйте роботу основних учасників біржових торгів: брокерів і дилерів. Впишіть у відповідні клітинки таблиці відмінні риси їхньої діяльності.

Брокер	Дилер
Ведуть торги за кошти	
Захищають інтереси	
Головне завдання	

Завдання 6. Дайте визначення поняттям.

Фондова біржа – це _____

Цінні папери – це _____

наприклад: _____

Завдання 7. Наведіть характерні риси поведінки брокерів і маклерів, які можуть грати на біржі як «бики» і «ведмеді».

Брокери і дилери можуть грати на біржі як	
«бики»	«ведмеді»
<i>Характерні ознаки</i>	
<i>Приклади дій</i>	

Запитання і завдання для обговорення

1. З якою метою створюють біржі? Які вони бувають?
2. Що таке цінні папери і яку роль вони відіграють в економіці країни?
3. Назвіть учасників біржової торгівлі. Яку функцію вони виконують?

Підсумки уроку

На цьому уроці:
я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Ознайомтеся з особливостями діяльності та складіть повідомлення про діяльність Української фондової біржі (<http://ukrse.com.ua>).

The screenshot shows the website of the Ukrainian Stock Exchange (UkrSE). The main content is a table titled "Учасники СЕПТ" (SEPT Participants) for the date of 26 April 2015. The table lists several companies with their names, SEPT codes, addresses, and phone numbers. To the right of the table is a "Календар новин" (News Calendar) for April 2015, showing a grid of days with some numbers. Below the calendar is a line graph titled "Обсяг біржових торгів на УФБ" (Volume of stock trading on the UFB) comparing the volume in 2014 and 2015.

Найменування члена біржі	Код за ЄДРПОУ	Адреса	Телефон (факс)
Товариство з обмеженою відповідальністю "Автомобільна фондова компанія"	32540600	61003, Харківська обл., м. Харків, вул. Муранова, 3	(057) 766-3546 (057) 766-3546
Товариство з обмеженою відповідальністю "Агентство цінних паперів "Кредо-Інвест"	22123772	69063, м. Запоріжжя, вул. Космопольська/просп. Леніна, 13/13	(061) 213-4909 (061) 286-1561
Товариство з обмеженою відповідальністю "БУЛ-СПРЕД"	30070412	18002, м. Черкаси, вул. Слави, 11, к.4	(0472) 322-932 (0472) 322-932
Приватне акціонерне товариство інвестиційна компанія "ІТТ-Інвест"	23517763	03150, м. Київ, вул. Фізкультури, 30	(044) 246-6041 (044) 246-6842
Товариство з обмеженою відповідальністю "КОМЕКС Цінні Папери"	33153077	03150, м. Київ, вул. Червоноармійська, 65, оф. 409	(044) 502-6573 (044) 289-0580
Публічне акціонерне товариство "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ХРЕЩАТИК"	19364259	01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 8-А	(044) 537-7453 (044)

Тема 4. ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Ключові питання

1. Податки.
2. Податкова система.
3. Податкова декларація.
4. Державний і місцеві бюджети.

Мета уроку: *формувати знання про принципи функціонування податкової системи; знати, для чого існує податкова декларація; розуміти значення місцевих бюджетів для добробуту громади.*

Основні поняття

Податки – встановлені вищим органом законодавчої влади обов’язкові платежі, які сплачують фізичні та юридичні особи до бюджету в розмірах і в терміни, передбачені законодавством.

Податкова система – сукупність податків, зборів, інших обов’язкових платежів і внесків до бюджету і державних цільових фондів, які діють у встановленому законом порядку. Складається з прямих і непрямих податків.

Податкова декларація – офіційна заява платника податків про отримані ним за певний період прибутки та розповсюджені на них податкові знижки і пільги.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

1. Що ви знаєте про податки?
2. Для чого в державі існують податки?

НАВЧАННЯ

Завдання 1. Дайте визначення терміна «податки».

Податки – це _____

Завдання 2. Наведіть приклади податків.

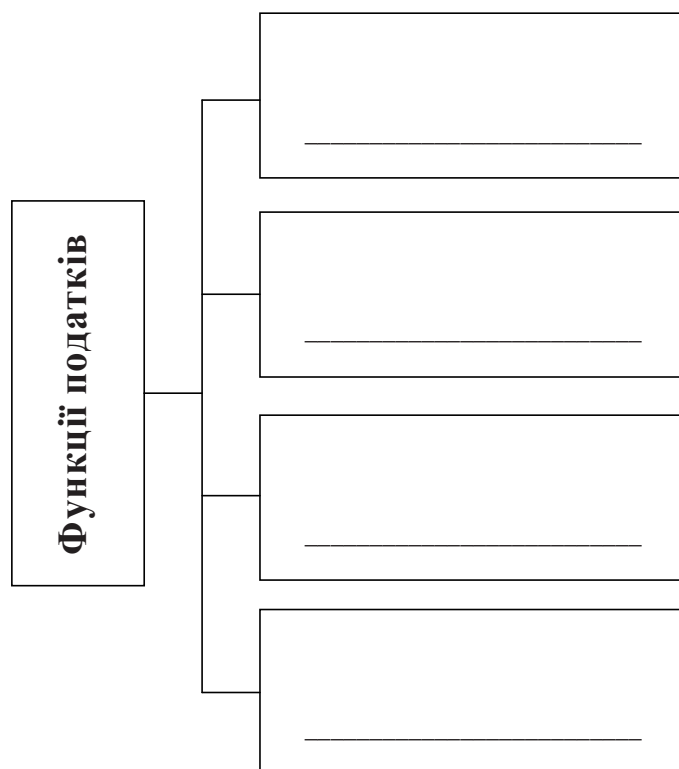
Прямі податки:

Непрямі податки:

Місцеві податки

Завдання 3. Розкрийте сутність поняття «платник податку»

Завдання 4. Вкажіть функції, які виконують податки в ринковій економіці

Завдання 5. «Обчислюємо розмір податку на прибуток»

Ставка з податку на прибуток.

З 1 січня 2015 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи)» від 28 грудня 2014 р., яким встановлено такі ставки податку на доходи фізичних осіб:

15% – якщо база оподаткування для місячного оподатковуваного доходу не перевищує 10-кратний розмір мінімальної заробітної плати (тобто 12 180 грн);

20% – якщо ж база оподаткування в календарному місяці перевищує 10-кратний розмір мінімальної зарплати, (раніше було 17%).

Визначте нараховану заробітну плату і розмір податку на прибуток, яку сплатить слюсар Іваненко, ураховуючи, що оплата його праці здійснюється за відрядною системою: 10 деталей – 100 грн. У квітні він виробив 280 деталей, а у травні – 355.

Відповідь _____

Завдання 6. «Функції, що виконують податки»

Вкажіть, які функції виконують податки?

Практична робота 1. Заповнюємо податкову декларацію

Податкова декларація – це документ, що подається платником податків органів контролю у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється обчислення та/або сплата податку.

ДЕКЛАРАЦІЯ

про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2014 рік

Розділ I. Загальні відомості		
1. (прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків / серія та номер паспорта громадянина України – декларанта)		
2. Місце проживання: (поштовий індекс, область, район, населений пункт, вулиця, номер: будинку, корпусу, квартири декларанта)		
3. Посада:		
4. Члени сім'ї декларанта:		
Ступінь зв'язку	Прізвище, ініціали	Реєстраційний номер облікової картки платника податків / серія і номер паспорта громадянина України
.....
.....
.....
Розділ II. Відомості про доходи		
А. Одержані (нараховані) з усіх джерел в Україні		
Перелік доходів	Сума одержаного (нарахованого) доходу	
	декларанта	членів сім'ї
Загальна сума сукупного доходу, гривні, у т. ч.:		
заробітна плата, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) декларанту відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору (крім виплат, зазначених у позиціях 7, 8)		
дохід від викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту		
(назва закладу, установи тощо, в яких одержано (нараховано) зазначені в цій позиції доходи)		
авторська винагорода, інші доходи від реалізації майнових прав інтелектуальної власності		
дивіденди, проценти		
матеріальна допомога		
дарунки, призи, виграші (новорічний подарунок)		
допомога по безробіттю		

аліменти		
спадщина		
страхові виплати, страхові відшкодування, викупні суми та пенсійні виплати, що сплачені декларанту за договором страхування, недержавного пенсійного забезпечення та пенсійного вкладу		
дохід від відчуження рухомого і нерухомого майна		
дохід від провадження підприємницької та незалежної професійної діяльності		
дохід від відчуження цінних паперів та корпоративних прав		
дохід від передання в оренду (строкове володіння та/або користування) майна		
інші види доходів (не зазначені в позиціях 6–19)		

Б. Одержані (нараховані) з джерел за межами України декларантом

Назва країни	Розмір доходу	
	в іноземній валюті	перерахованого у гривні

В. Одержані (нараховані) з джерел за межами України членами сім'ї декларанта

Назва країни	Розмір доходу	
	в іноземній валюті	перерахованого у гривні

Розділ III. Відомості про нерухоме майно

А. Майно, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта, і витрати декларанта на придбання такого майна або на користування ним

Перелік об'єктів	Місцезнаходження об'єкта (країна, адреса)	Загальна площа (кв. м)	Сума витрат (грн) на	
			придбання у власність	оренду чи на інше право користування
Земельні ділянки				
Житлові будинки				
Квартири				
Садовий (дачний) будинок				
Гаражі				
Інше нерухоме майно				

Б. Майно, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї декларанта		
Перелік об'єктів	Місцезнаходження об'єкта (країна, адреса)	Загальна площа (кв. м)
Земельні ділянки		
Житлові будинки		
Квартири		
Садовий (дачний) будинок		
Гаражі		

Розділ IV. Відомості про транспортні засоби				
А. Транспортні засоби, що перебувають у власності, в оренді чи на іншому праві користування декларанта, і витрати декларанта на їх придбання (користування)				
Перелік транспортних засобів	Марка/модель (об'єм циліндрів двигуна, куб. см, потужність двигуна, кВт, довжина, см)	Рік випуску	Сума витрат (грн) на	
			придбання у власність	оренду чи на інше право користування
Автомобілі легкові				
Автомобілі вантажні (спеціальні)				
Водні засоби				
Інші засоби				

Б. Транспортні засоби, що перебувають у власності, в оренді чи на іншому праві користування членів сім'ї декларанта		
Перелік транспортних засобів	Марка/модель (об'єм циліндрів двигуна, куб. см, потужність двигуна, кВт, довжина, см)	Рік випуску
Автомобілі легкові		
Автомобілі вантажні (спеціальні)		

Водні засоби		
Повітряні судна		
Інші засоби		

Розділ V. Відомості про вклади у банках, цінні папери та інші активи

А. Вклади у банках, цінні папери та інші активи, що перебувають у власності декларанта, і витрати декларанта на придбання таких активів (грн)

Перелік	Усього	у тому числі за кордоном
Сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах, у т. ч.:		
вкладених у звітному році		
Номінальна вартість цінних паперів, у т. ч.:		
придбаних у звітному році		
Розмір внесків до статутного капіталу товариства, підприємства, організації, у т. ч.:		
внесених у звітному році		

Б. Вклади у банках, цінні папери та інші активи, що перебувають у власності членів сім'ї декларанта (грн)

Перелік	Усього	у тому числі за кордоном
Сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах		
Номінальна вартість цінних паперів		
Розмір внесків до статутного капіталу товариства, підприємства, організації		

Розділ VI. Відомості про фінансові зобов'язання

А. Фінансові зобов'язання декларанта та інші його витрати (грн)

Перелік фінансових зобов'язань	Усього	у тому числі за кордоном
Добровільне страхування		
Недержавне пенсійне забезпечення		
Утримання зазначеного у розділах III–V майна		
Погашення основної суми позики (кредиту)		
Погашення суми процентів за позикою (кредитом)		
Інші, не зазначені у розділах III–V витрати		

Запитання і завдання для обговорення

1. З яких основних джерел формується ваш місцевий бюджет?
2. Наведіть приклади місцевих податків. Чи доцільна їх кількість?
3. Яку роль відіграє наповнення місцевого бюджету для добробуту громади?

Підсумки уроку

На цьому уроці:
я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Використовуючи додаткові джерела інформації, підготуйте презентацію на тему **«Цікаві (або абсурдні) види податків у країнах світу»**.

РОЗДІЛ II

НОВА ФІНАНСОВА ЦИВІЛІЗАЦІЯ

Тема 5. ГРОШОВІ ВІДНОСИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Ключові питання

1. Грошова система.
2. Безготівкові розрахунки.
3. Електронні гроші.
4. Валюта.

Мета уроку: *уміти характеризувати особливості сучасних грошових відносин; пояснювати, що таке світові гроші; розповідати про головні валюти світу.*

Основні поняття

Грошова система – це встановлена державою форма організації грошового обігу у країні.

Електронні гроші (e-money, e-гроші, електронна готівка, електронні обміни, цифрові гроші, цифрова готівка чи цифрові обміни) – означення грошей чи фінансових зобов'язань, обмін і взаєморозрахунки з якими проводяться за допомогою інформаційних технологій.

Валюта – грошова одиниця, що використовується для вимірювання величини вартості товару. Поняття «валюта» використовується у трьох значеннях: національна валюта – грошова одиниця даної країни (українська гривня, американський долар, російський рубль та ін.); іноземна валюта (грошові знаки іноземних держав) і міжнародна (регіональна) валюта (спеціальні права запозичення – (СПЗ) та євро.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

1. Яку роль відіграють гроші в економіці країни?
2. Як змінювалися вигляд і форма грошей в історії розвитку товарно-грошових відносин?
3. Навіщо людині потрібні гроші інших країн світу?
4. Чи звертали ви увагу на інформацію про курс національної грошової одиниці до інших валют світу?

НАВЧАННЯ

Запитання для обговорення

1. Що таке валюта і міжнародна валютна система?
2. Що означає система золотовалютного стандарту?
3. Чому система золотовалютного стандарту не працює сьогодні?

4. Охарактеризуйте основні риси сучасної валютної системи.
5. Назвіть фактори, що впливають на курс національних валют.

Завдання

1. Запишіть характерні риси золотих і паперових грошей.

Золоті гроші	Паперові гроші

2. Запишіть відмінності кредитних грошей від паперових.

Кредитні гроші	Паперові гроші

Електронні (цифрові) гроші – це платіжний засіб, що існує тільки в електронному форматі, тобто фактично у вигляді інформації, що міститься у спеціальних базах даних. Електронні гроші зберігаються в електронних гаманцях користувачів відповідної платіжної системи. Управляти грошима у своєму гаманці користувач може за допомогою Інтернету або мобільного телефону.

Завдання 3. Що таке «електронний гаманець» і навіщо він існує?

Вивчаємо інформацію про «електронний гаманець».

Прочитайте уважно інформацію про електронні гаманці та платіжні системи.

За даними Національного банку України, щорічно українські власники електронних гаманців здійснюють за їх допомогою грошові перекази та оплачують покупки на 2–3 млрд грн. Це враховувалися дані лише «офіційних» електронних платіжних систем, які погодили правила випуску своїх електронних грошей з НБУ. У ці дані не потрапили такі великі системи інтернет-розрахунків, як WebMoney, Transfer і «Яндекс.Гроші», тож фактичні цифри ще більші.

Для такого стрімкого зростання популярності електронних гаманців в останній час є низка причин.

1. Захист коштів на вашій карті від шахраїв.
2. Зручність оплати в Інтернеті.
3. З гаманцем зручно заробляти в Інтернеті.
4. Швидкість операцій.
5. Гроші з гаманця можна перевести в готівку.

Недоліки гаманця:
 Гаманець просто зламати або загубити.
 За всі операції потрібно платити комісію.
 Не можна переказувати гроші між гаманцями різних систем.
 Помилка в переказі коштуватиме всієї суми.
 Невелика популярність в Україні.

Використавши посилання в мережі «Інтернет» (<http://webmoney.ua/ukrainian>), розгляньте, як працює одна з платіжних систем – **WEBMONEY**.

WebMoney UA

Знайти інформацію

Реєстрація Вхід

УКР РУС ENG

Про систему Введення та виведення Сплатити Співпрацювати Кабінет WMU

WEBMONEY.UA - СИСТЕМА РОЗРАХУНКІВ ONLINE

Поповнити Оплатити Вивести Приймати платежі Позичити або взяти в борг

Миттєві транзакції
 Транзакції між гаманцями в WebMoney миттєві. Для того, щоб почати користуватися, вам треба лише пройти коротку [реєстрацію](#). А на [биржі](#) можна обміняти одні титульні знаки на інші.

Поповнюйте ігрові рахунки
 Акаунти в безлічі онлайн-ігор можна поповнити за допомогою WebMoney. Найвідоміші ігри [представлені](#) в нашому каталозі. Серед них – мегапопулярний сервіс [Steam](#) від компанії Valve.

Напишіть:

як можна отримати електронний гаманець? _____

які фінансові операції можна здійснювати з його допомогою? _____

Завдання 4. Оберіть правильну відповідь.

Валютний курс – це:

- а) ціна грошової одиниці однієї країни, виражена у грошових одиницях іншої країни;
- б) курс, що встановлюється в результаті ринкових коливань, в умовах вільного ринку купівлі-продажу валюти на біржових торгах;
- в) співвідношення, яке випливає із встановленого між державами валютного паритету, обмінного співвідношення;
- г) курс, щодо якого проводяться розрахунки за угодою наступного робочого дня після її укладення.

Відповідь: _____

Завдання 5. «Розрахунок курсу купівлі і продажу валюти».

Банк 20.10.13 оголосив таке котирування валют:

USD / UAN = 8,3530–8,3620; USD / EUR = 0,9210–0,9400.

Визначити крос-курс купівлі-продажу EUR / UAN.

Котирування валюти – це встановлення курсу валют.

Курс **бід** – це курс купівлі валюти, курс **оффер** – це курс продажу валюти, різниця між ними становить заробіток продавця.

Крос-курс – це визначення обмінного курсу двох валют через третю.

У загальному варіанті крос-курс можна записати так:

$(A / C) (C / B) = (A / B)$

або для нашого варіанта: $(USD / UAN) (EUR / USD) = (EUR / UAN)$.

Розв'язок:

Відповідь: _____

Запитання і завдання для обговорення

1. Які фактори впливають на зміну курсу валют?
2. Наведіть приклади сучасних грошей. Чи мають вони переваги у використанні?

Практична робота 2. Розраховуємо валютний курс

Завдання 1.

Національний банк України станом на 26.06.2015 установив такий офіційний курс гривні щодо іноземних валют	
1 долар США (USD)	21,19 грн.
1 євро (EUR)	23,75 грн.

Визначте:

- Яку суму (у гривнях) потрібно поміняти українському туристові, який збирається в закордонну подорож і хоче взяти зі собою 500 євро і 350 доларів США?
- Скільки отримає грошей (у гривнях) польський турист, який приїхав на екскурсію до Києва, якщо він поміняє тут 600 євро і 200 доларів США?

Розв'язок

- _____
- _____

Завдання 2.

Користуючись валютним курсом із попереднього завдання, визначте вартість таких товарів у різних валютах.

Товар	Ціна		
	у гривнях	в євро	у доларах США
Смартфон	1 500		
Планшет	2 400		
Енциклопедія	120		
Шоколадка «Горіхова»	20		
Напій «Вітамін»	10		

Завдання 3

За даними Національного банку України були встановлені такі курси української гривні до іноземних валют:

Валюта	на 01.12.2001	на 01.12.2010	на 01.12.2014
Євро	7,20	11,50	25,50
Долар США	5,45	8,10	23,70

Визначте, як змінився валютний курс євро відносно долара США за період з 2001 до 2010 рр.; 2010 до 2014 рр. і за весь період у цілому.

Запитання і завдання для обговорення

1. Чому з часом змінюється курс валют?
2. Які фактори впливають на зміну курсу валют? Назвіть їх.
3. Чи належить гривня до повністю конвертованих валют?
4. Які заходи може здійснювати уряд країни для стабілізації курсу національної валюти?
5. Чи можливе повернення міжнародної валютної системи до золотого стандарту?

Підсумки уроку

На цьому уроці:

я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Наведіть приклад рекламного оголошення (у газеті, журналі, мережі «Інтернет», телепрограмі, на біг-борді), яке вам подобається і не подобається (по одному прикладу). Поясніть причину. _____

Тема 6. ВІДОМІ ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ СВІТУ

Ключові питання

1. Фінансові установи.
2. Рейтинг фінансових установ.

Мета уроку: *уміти наводити приклади найбільш відомих фінансових установ світу; аналізувати роботу Токійської біржі та великих страхових корпорацій; формувати вміння характеризувати та ранжувати фінансові установи.*

Основні поняття

Фінансова установа – це юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи кілька фінансових послуг, а також інші послуги, пов'язані з наданням фінансових послуг, і внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

1. Дайте визначення терміна «фінансова установа».
2. Наведіть приклади відомих вам фінансових установ.

НАВЧАННЯ

Завдання 1. Дайте визначення таким фінансовим установам.

Банк _____

Кредитна спілка _____

Ломбард _____

Страхова компанія _____

Дослідження «Найбільші фінансові установи світу»

Завдання. Розглянувши інформацію про найбільші фінансові установи світу, складіть порівняльну характеристику двох (за власним вибором). Зазначте спільні і відмінні риси їх діяльності.

Найбільші фінансові компанії 2014 року

	Місце	Назва компанії	Країна	Ринкова вартість млрд дол.
	1	ICBC Банківська діяльність	 Китай	278
	2	China Construction Bank Банківська діяльність	 Китай	212
	3	Agricultural Bank of China Банківська діяльність	 Китай	190
	4	Bank of China Банківська діяльність	 Китай	199
	5	Berkshire Hathaway Холдингова компанія	 США	354
	6	JPMorgan Chase Банківська діяльність	 США	225
	7	Wells Fargo Банківська діяльність	 США	278
	8	HSBC Holdings Банківська діяльність	 Велика Британія	167
	9	Citigroup Банківська діяльність	 США	156
	10	Allianz Страхова справа	 Німеччина	82

Forbes 2000 – список 2000 найбільших публічних компаній світу за версією журналу Forbes. Найбільшою компанією в рейтингу 2014 року є найбільший китайський комерційний банк – ICBC.

Найбільші світові компанії оцінюються за чотирма показниками – за виручкою, чистим прибутком, активами і ринковою капіталізацією (вартістю) компаній. Середнє арифметичне зайнятих у чотирьох списках місць вибирають як інтегральний показник, відповідно до якого компанії і розташовані в підсумковому рейтингу. У список потрапили тільки ті компанії, чий обсяг продажів становить як мінімум 1 млрд доларів США, а акції доступні для інвесторів у США і коштують не менше ніж 5 доларів.

Завдання 4. Назвіть характерні риси діяльності Токійської біржі.

Запитання і завдання для обговорення

1. Яку роль відіграють фінансові установи в сучасному світі? Чому?
2. Наведіть приклади найвідоміших банків, страхових компаній, бірж у світі.

Підсумки уроку

На цьому уроці:
я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

За допомогою додаткових джерел інформації підготуйте розповідь-презентацію про одну з фінансових установ України за планом:

1. Назва компанії та місцезнаходження.
2. Яку мережу має компанія в Україні?
3. Які основні види фінансових послуг надає ця компанія?
4. Хто і з якого віку може стати клієнтом компанії?
5. Які перспективи діяльності компанії?

Тема 7. СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Ключові питання

1. Економічний розвиток.
2. Сталий розвиток.
3. «Зелена економіка».

Мета уроку: пояснити сутність економічного розвитку; формувати знання про сталий розвиток суспільства; наводити приклади економії ресурсів; формувати усвідомлення необхідності забезпечення сталого розвитку.

Основні поняття

Сталий розвиток – це модель економічного зростання, в якій використання ресурсів направлено на задоволення потреб людини при збереженні навколишнього середовища, так що ці потреби в розвитку можуть бути задоволені не тільки в сьогоденні, а й для майбутніх поколінь.

«Зелена економіка» – напрям в економічній науці, який сформувався в останні два десятиліття і вважає, що економіка є залежним компонентом природного середовища, в якому вона існує і є його частиною.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ, МОТИВАЦІЯ

1. Що таке суспільно-економічний розвиток людства?
2. Які умови необхідні для економічного розвитку?

НАВЧАННЯ

Запитання для обговорення

- чи замислювалися ви коли-небудь про майбутнє всієї планети, усього людства?
- що чекає на всіх нас через 20, 50 або 100 років?
- яким ви уявляєте майбутнє нашої планети?

Завдання 1. Наведіть приклади екологічних проблем, що виникають унаслідок господарської діяльності людини:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Завдання 2. Використання природних ресурсів.

Наведіть приклади природних ресурсів і запишіть їх у схемі.

Які основні проблеми пов'язані з використанням природних ресурсів?

Як у доісторичний час розв'язували проблему вичерпання природних ресурсів?

З якими проблемами використання природних ресурсів зіткнулася сучасна людина? _____

Як забруднення навколишнього середовища пов'язане з видобутком корисних копалин? _____

Завдання 3. Дайте відповіді на запитання.

- Що таке сталий розвиток?
- Чого він вимагає від кожного мешканця Землі?
- Як пов'язані економічний і сталий розвиток?

Завдання 4. Запишіть, як ви розумієте головні цілі сталого розвитку.
Соціальна справедливість _____

Екологічна безпека _____

Економічна ефективність _____

Завдання 5. Характеризуємо «зелену економіку». Дайте відповіді на запитання.

Що таке «зелена економіка»? _____

Які характеристики «зеленої» економіки? _____

Які бар'єри стоять на шляху досягнення «зеленої економіки»? _____

Як «зелена економіка» може привести до сталого розвитку? _____

Запропонуйте шляхи переходу до «зеленої економіки» в Україні.

1. _____

2. _____

3. _____

Учнівська конференція «Сталий розвиток як концепція виживання людства»

Для інформації з питання сталого розвитку суспільства можна використати матеріали Декларації Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища і розвитку http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_455

На конференцію для обговорення винесено такі запитання:

- взаємозв'язок сучасних політичних, соціально-економічних та екологічних проблем;
- концепція сталого розвитку;
- учення про ноосферу В. Вернадського;
- сучасні принципи «зеленого» зростання і «зеленої економіки»;

- шляхи розв'язання екологічних проблем на глобальному, національному і локальному рівнях;
- роль окремих країн у розв'язанні екологічних проблем і забезпечення сталого розвитку у світі.

Робота у групах-секціях

Працює п'ять груп. Кожна група отримує завдання «Дати коротку характеристику з прикладами та презентувати напрацьовані матеріали про принципи, на яких ґрунтується концепція сталого розвитку».

Для довідки: принципи, на яких ґрунтується концепція сталого розвитку:

1. Людство дійсно може надати розвиткові сталого і довготривалого характеру, для того щоб він відповідав потребам людей, котрі живуть зараз, не втрачаючи при цьому можливості майбутнім поколінням задовольняти свої потреби.
2. Обмеження, які існують у галузі експлуатації природних ресурсів, відносні. Вони пов'язані зі сучасним рівнем техніки і соціальної організації, а також із здатністю біосфери до самовідновлення.
3. Потрібно задовольнити елементарні потреби всіх людей і всім надати можливість реалізувати свої надії на благополучніше життя. Без цього сталий і довготривалий розвиток просто неможливий. Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф – злидні, які стали у світі звичайним явищем.
4. Потрібно налагодити стан життя тих, хто користується надмірними засобами (грошовими і матеріальними), з екологічними можливостями планети, зокрема відносно використання енергії.
5. Розміри і темпи росту населення повинні бути погоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється.

Запитання і завдання для обговорення

1. Чи є питання сталого розвитку актуальними для України? Відповідь аргументуйте.
2. Чи зможе людство в найближчий час перейти до сталого розвитку? Чому?

Підсумки уроку

На цьому уроці:

я дізнався _____

мені сподобалося _____

мені це стане в нагоді _____

Домашнє завдання

Обговоріть з друзями і рідними перспективи вторинної переробки сировини у вашому регіоні. Чи можна таким чином розв'язати проблеми виснаження родовищ корисних копалин і забруднення, яке супроводжує видобуток?

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

ТКАЧЕНКО Наталія Володимирівна, ДОВГАНЬ Андрій Іванович,
ЧАСНІКОВА Олена Володимирівна, РЯБОВА Олена Борисівна,
ЛАПІШКО Зоряна Ярославівна, ЗАБУГА Наталія Іванівна

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ

9 клас

Робочий зошит учня

*За загальною редакцією
доктора економічних наук, професора Т. С. Смовженко*

Редактор	О. П. Яремчук
Технічний редактор	І. В. Мазінг
Комп'ютерне складання	А. І. Сабо
Коректор	О. П. Яремчук
Дизайн обкладинки	Д. Ю. Іщенко

Підписано до друку 26.06.2015. Формат 60 × 84¹/₈.
Обл.-вид. арк. 2,5. Умовн. друк. арк. 6,7. Зам. № 1348.

Державний вищий навчальний заклад «Університет банківської справи».
04070 м. Київ, вул. Андріївська, 1.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5033 від 29.12.2015.

